

Русча – татарча сүзлек

Русско – татарский словарь

Издание второе, переработанное и дополненное
«Таткнигоиздат», Казань, 2001 г.

Ч

чай чэй; *крепкий* ~ каты чэй; *зелёный* ~ яшел чэй; *стакан чаю* бер стакан чэй; *пригласить на* ~ чэйгә чакырырга

чайка акчарлак

чайн//ая чэйханә; ~**ик** чэйнек; *электрический* ~ик электр чэйнеге; ~**ый** чэй ...ы, е; ~*ая чашка* чэй чынаягы

час сэгать; *полтора* ~а сэгать ярым; *через* ~ бер сэгатьтән; *который* ~? сэгать ничә?; *уже пятый* ~ инде бишенче сэгать китте; *в двенадцать* ~ов дня көндезге сэгать уникадә; *в шесть* ~ов утра (вечера) иртәнге (кичке) сэгать алтыда а *в добрый* ~! хәерле сэгатьтә!

часовой I. (*продолжительностью в один час*) бер сэгатьлек; ~ *перерыв* бер сэгатьлек тәнәфес

часов//ой II (*относящийся к часам*) сэгать ...ы, е; ~*ой механизм* сэгать механизмы; ~*ая стрелка* сэгать угы

часовой III м. сакчы

часовщик сэгатьче, сэгать остасы

частица 1) (*часть чего-л.*) өлеш, кисәк; кисәкчек; 2) *грам.* кисәкчә

частично *нареч.* өлешчә, бераз

частн//ость: в ~*ости* аерым алганда, атап әйткәндә, хосусан; ~**ый** 1) аерым, хосусый; ~*ый случай* аерым очрак; ~*ая торговля* хосусый сәүдә; 2) шәхси; ~*ое лицо* шәхси кеше

част//о *нареч.* еш; *как* ~о? ешмы? ~**ый** еш, куе; ~*ые зубья* еш тешләр; ~*ый лес* куе урман

часть ж. 1) (*доля*) [бер] өлеш, кисәк; *третья* ~ өчтән бер өлеш; 2) (*отдел*) бүлек; 3): *воинская* ~ хәрби часть а *большей* ~ю күбесенчә

час//ы мн. сэгать; ~*ы спешат* (*отстают*) сэгать алга китә (артта кала); *сколько на ваших* ~ах? сезнең сэгать ничәне күрсәтә?

чашка чынаяк, йомры; ~ *чаю* (*кофе*) бер чынаяк чэй (кофе)

чаще *сравн. ст.* (*от частый и часто*): ~ *всего* күбрәк, күбесенчә

чего Р. *от что I* нәрсәне; *от* ~ нәрсәдән; *для* ~ нәрсәгә; *из* ~ нәрсәдән

чей *мест.* кем, кемнеке; *чья эти вещи?* бу әйберләр кемнеке? бу кем әйберләре?

чей//-либо, ~**нибудь** кемнеке булса да, кемнеке дә булса

чек чек

челове//к кеше; *пять* ~к биш кеше; ~**ческий** кеше ...ы, е, кешелек ...ы, е; ~**чество** кешелек, инсаният

челюсть ж. казналык, теш казнасы

чем I Т. *от что I* нәрсә белән; с ~ нәрсә белән

чем II союз. ...га караганда; *я пришёл сюда раньше*, ~ *вы* сезгә караганда мин алданрак килдем; *прежде* ~ ...га кадәр, ...ганчы

чём II. *от что I* о ~ нәрсә турында (хакында); в ~ нәрсәдә

чемодан чемодан

чемпион чемпион; ~ *мира* дөнья чемпионы; ~ *по боксу* бокс буенча чемпион; ~**ат** чемпионат, ярыш; ~*ат мира* дөнья чемпионаты

чему Д. *от что I* нәрсәгә; к ~ нәрсәгә, нәрсә янына

червь м., **червяк** суалчан; корт

чередоваться *несов.* чиратлашырга, аралашырга

через *предлог + В.* 1) (*о месте*) аша, аркылы; *прыгнуть ~ барьер* барьер аша сикерергә; *перейти ~ площадь (улицу)* мәйдан (урам) аркылы чыгарга; *~ озеро күл аша; поезд следует ~ город Н.* поезд Н. шәһәре аша үтә; *дорога идёт ~ лес* юл урман аша үтә; 2) (*о времени*) ...дан, ...дан соң; *~ час* бер сәгатътән; *~ некоторое время* берникадәр вакыттан; *~ день* бер көннән соң

черёмуха шомырт

череп баш сөяге

черепаха ташбака

черешня төче чия

чернеть *несов.* каралырга, кара янарга

черника каражиләк

чернила *мн.* кара, язу карасы

черновик каралама

чернозём кара туфрак

чернослив каражимеш

чёрн//ый 1. кара; *~ый костюм* кара костюм; 2. *суц.* **~ые** *мн.* шахм. каралар а *~ый ход* арткы ишек; *~ый хлеб* кара ипи

чёрствый искергән; каткан, кипкән

чёрт шайтан, жән а *~ возьми (или поberi)!* шайтан алгыры!

черт//а 1) (*линия*) сызык; 2) (*характерная особенность*) сыйфат, үзенчәлек а в *~е города* шәһәр эчендә

черт//ёж сызым; **~ёжник** сызым сызучы; **~ить** *несов.* сызым сызарга, сызарга

чесать *несов.* кашырга; **~ся** *несов.* кашынырга; кычытырга; *спина чешется* арка кычыта

чеснок сарымсак

чествовать *несов.* тәбрикләргә, котларга, бәйрәм итәргә

честн//ый намуслы, гадел а *~ое слово* валлаһи, билләһи, ихластыр

честь *ж.* намус; хөрмәт, кадер, абруй; *защищать ~ команды* команда абруен сакларга а в *~ кого-л.* кемнең дә булса хөрмәтенә; с *~ю* намус белән

четверг пәнжешәмбе; в *~ пәнжешәмбе* көнне; по *~ам* һәр пәнжешәмбедә

четвёрка дүрт; дүртле

четверо *числ.* дүртәү, дүрт

четвёртый *числ.* дүртенче

четверт//ь *ж.* 1) чирек, дүрттән бер; *~ь второго* икенче унбиш минут; *без ~и час* унбиш минуттан бер тула; 2) (*часть учебного года*) чирек

четвертьфинал *спорт.* чирек финал

чёткий 1) (*разборчивый*) ачык, анык, аңлаешлы; 2) (*ясный*) ачык, аермачык

чётный жөп

четыре *числ.* дүрт; **~ста** *числ.* дүрт йөз

четыренадцать *числ.* ундүрт

чех чех, чех кешесе; **чешка** чех хатыны (кызы)

чех//ол тышлык, тыш, чехол; в *~ле* тыш кидерелгән

чехословацкий чехословак ...ы, е

чешский чех ...ы, е

чинить 1) (*делать починку*) төзәтергә, ямарга, сипләргә; 2) (*затачивать*) очларга; *~ карандаш* карандаш очларга

численность сан, исәп; *~ населения* халык саны

числительное *ср.:* *имя* ~ сан

числ//о 1) *мат.* сан; 2) (*количество*) исэп, сан; в том ~е шул исэптэн; в ~е прибывших килүчелэр арасында; из их ~а шулар арасында; 3) (*дата*) көн, число; *какое сегодня ~о?* бүгөн ничэсе?; *четвёртого ~а* дүртесе көнне

чист//ить *несов.* 1) чистартырга, тазартырга, ~ить зубы теш чистартырга; 2) (*очищать от кожурь и т.п.*) арчырга, чистартырга; ~ка чистарту; *отдать в ~ку* чистартырга бирергә

чистосердечный саф күнелле, ихлас

чистот//а чисталык; *соблюдать ~у* чисталыкны сакларга

чист//ый чиста, ару; *здесь ~о* монда чиста; ~ые руки ару куллар

чита//льный уку ...ы, е; ~льный зал уку залы; ~тель укучы; ~ть *несов.* 1) укырга; ~ть *вслух* (*про себя*) кычкырып (эчтән) укырга; 2) укырга; ~ть *лекции* лекциялэр укырга

чих//ать *несов.* (*многokr.*) төчкерергә; ~нуть *сов.* (*однокр.*) төчкереп жибәрергә

чище *сравни. ст.* (*от чистый и чисто*) чистарак, аурак

член член, әгъза; ~ *партии* партия әгъзасы; ~корреспондент корреспондент әгъза; ~ский әгъзалык, членлык; ~ский *взнос* әгъзалык взносы (түләве)

чрезвычайн//ый гадәттән тыш; ~ое *положение* гадәттән тыш хәл

чтение уку; *художественное* ~ сәнгатьле уку

чтить *несов.* хөрмәтләргә, олыларга, искә алырга

что I [чего, чему, что, чем, о чём] *мест.* нәрсә, ни; *это ~ такое?* бу нәрсә?; ~ *с вами?* сезгә ни булды?; *для чего?* нәрсәгә?; *чему вы удивляетесь?* сез нәрсәгә гажәпләнәсез?; ~ *мы будем делать?* без нәрсә эшләрчәкбез?; ~ *это значит?* бу ни дигән сүз?; *чем вы заняты?* сез ни белән шөгьльләнәсез?; *о чём вы говорили?* сез нәрсә дидегез?; *я не знаю, что случилось* нәрсә булганын мин белмим а к чему? нәрсәгә? ни өчен?

что II союз. дип, ... ки, ...га [икәнән], ...ганын; *он сказал, что ...* ул ... дип әйтте

чтобы *союз.* өчен, ... дип; *для того, ~ ...* өчен; *вместо того, ~ ...* тору урынына, торасы (итәсе) урынга

что//-либо, ~-нибудь *мест.* берәр нәрсә, нәрсә дә булса; нәрсәдер; ~то *мест.* нәрсәдер, нидер

чувств//о 1) (*ощущение, восприятие*) хис, тойгы, сизү; *приятное ~о* күнелгә рәхәт тойгы; ~о юмора юмор хисе; 2) (*сознание*) аң, һуш; *без ~* һушсыз; *лишиться ~* һушсыз калырга; *привести в ~о* аңына китерергә; ~овать *несов.* хис итәргә, тоярга, сизәргә; ~овать *голод* (*жажду, усталость*) ачыгырга (сусарга, арырга); ~овать *себя лучше* (*хуже*) үзеңне яхшырак (начаррак) хис итәргә; *как вы себя ~уете?* үзегезне ничек хис итәсез?

чугун чуен; ~ный чуен ..., чуен ...ы, е

чудесный, чудный искиткеч, гажәп

чудо [*мн. чудеса*] могжиза

чудовищ//е албасты; ~ный коточкыч, куркыныч

чуждый чит, ят

чуж//ой 1) (*принадлежащий другому*) (башка) кеше ...ы, е; 2) (*не здешний*) чит, ят, башка; *суц.* ~ое *ср.* башканыкы

чул//ки *мн.* [ед. ~ок] оек

чума ваба

чуткий 1) сизгер, сак; ~ сон сак йокы; 2) *перен.* игътибарлы, дикъкателье

чуть *нареч.* 1) (*немного*) аз (безаз) гына, чак-чак; бик аз гына; 2) (*едва*) чак кына, көчкә генә; *я ~ [было] не упал* чак егылмый калдым

чъё *ср. Р.* от *чей* кемнеке

чьи *мн.* от *чей*, чья, чъё кемнәрнеке

чья *ж.* от *чей* кемнеке